

על הרקע לכתיבת המאמרים מספר המחבר במכתבו אל מורה בחו"ל, אשר נכתב בשנת תשל"ג ובמכתב זה גם סיכום לבטיו בנושא זה.

מצאנו לנכון להביא את קטעי המכתב במצורף למאמרים, לפניו ולאחריו.

מטעמים שהיו שמורים אתו לא רצה המחבר שהדברים יודפסו (גם מאוחר יותר) בתוך ספר התודעה. כיון שיש בהם, לדעתנו, צורך לרבים, הוצאנו לאור קונטרס זה בנפרד. לא שינינו מלשוננו של המחבר (מלבד שינויי כתיב), לא גרענו מדברי המאמרים אלא כשהייתה כפילות בדברים, ולא הוספנו אלא מעט מלות קישור שנדרשו לצורך הרכבת שני המאמרים לאחד. שם הקונטרס נקבע ע"י העורך.

ניסן תשמ"ז

חנוך בן ארזה

קטעי מכתב מהמחבר

...אם התנגדתי לנגוע בענין של יום העצמאות בתוך ספר 'איש וביתו', כבר לא יכלתי להתעלם מכל הענין הזה בספר התודעה שהוא מלווה את כל ימות השנה, ימי חג וימי אבל וכל יום מסוים של פגרא או להיפך, וכאן דוקא כל הבנים שואלים ואין משיב להם דבר ברור, ומטבע הדברים, תלמיד ששואל ואין משיבים לו, הוא משיב לעצמו וזה מסוכן מאד.

כשנה לאחר קום המדינה, כשהיה קיים ה'זרם הרביעי' של אגודת ישראל עם הרב זלמן סורוצקין ז"ל בראש, פנו אלי בשמו שאכין אני חומר למורים מה יגידו לתלמידיהם באותו היום. הכינותי והבאתיו למראה עיניו – החומר נפסל. 'לא מפני שהוא לא נכון, אלא זו אמת שעשויה להרגיז גם את הימין וגם את השמאל' – כך נאמר לי אז. ואני איני מבין ולעולם איני מוכן להסכים עם גישה כזו! אם אמת הדברים – היכן ה'לא תגורו' ובמיוחד בשטח חינוך הילדים הרכים שאסור לפטמם בדברי חכמות או חצאי אמת שהמבוגרים כבר התרגלו בהם. ברם, מה יכולתי אני לעשות, נאלמתי דומיה.

וכשהתחלתי בספר התודעה, הוצאתי מגנזי אותו החומר ובאתי לשאול אצל גדולי הוראה: האתן חומר זה בספר זה או אחדל? כולם חוץ מאחד אמרו לי כדברי הרב סורוצקין הנ"ל: חדל לך מלנגוע בדבר זה כי אתה מאבד עולמך גם בשמאל וגם בימין... אחד בלבד, הוא ר' ש"א שליט"א הסכים אתי בכל. אף אני שמעתי לדעת רבים, שלא לשם שמים. לשם ביזנעס בלבד...

וכיצד נוהגים בבתי הספר הדתיים בכל אותן השנים? להתעלם – אי אפשר אלא שהללו מן המזרחי והקרובים להם אומרים הלכה פסוקה: גדול יום העצמאות כיום שיצאנו בו ממצרים ויותר, והללו שבקצה השני גם אומרים הלכה פסוקה: קשה יום העצמאות מן היום שנחרב בית המקדש, ואילו הללו שבחינוך העצמאי – כל מורה מדבר ככל העולה על רוחו... מי יודע אם אחד יש בין כולם שמתוך שאינו יודע מה לומר-יאמר פשוט: איני יודע! וינמק זאת היטב מדוע אינו יודע.

כשבאתי לתרגם ספר התודעה לאנגלית, ואני זה שנים רבות מקושר הרבה עם ארגון החינוך החרדי שבארה"ב 'תורה ומסורה' – הכל דרשו שיוגשו להם דברים שראויים לאמרם בענין זה כי המבוך גדול מאד ומתוך המבוכה רבים נכשלים בכל מיני דברים, טועים ומטעים. אז עשיתי מעשה, ואותו החומר שהוכשר להלכה ע"י ר"ז סורוצקין וע"י אחרים ג"כ וגם הוכשר למעשה ע"י הרב אויערבך ועבר אחרי כן בקורת של **עשרות אנשים** בעלי דעה (בלי מונופול על ידעת תורה, אמנם) והשקפה, בארץ וביותר בארה"ב – אותו החומר הבאתי לבית הדפוס וכך הוא נכנס ליתודעה באנגלית.

ה' באייר

ה' באייר, יום שבו חזר שלטון לישראל בחלק מארץ ישראל, בשנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונה ליצירה – לאחר אלף שמונה מאות שמונים וארבע שנות חרבן, כניעה, גלות, שעבוד, השפלה וצפיה לגאולה.

זה לנו שלש אלפים שבע מאות ושש שנים שהארץ מובטחת לנו מפי הקב"ה המנחיל ארצות, בבריתו אשר כרת עם אברהם אבינו בין הבתרים' לאמר, לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת וגו' (בראשית ט"ו).

זה לנו שלשת אלפים שש מאות ושישים ואחת שנים שהברית הראשונה נשנתה עם יצחק אבינו בעקדתו בהר המוריה'. וירש זרעך את שער איביו והתברכו בזרעך כל גויי הארץ) 'בראשית כ"ב).

וזה לנו שלשת אלפים חמש מאות ושישים שנים שהברית עם אברהם ועם יצחק קוימה בשלישית עם יעקב אבינו בצאתו לחרן לאמר': הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך' וגו') 'בראשית כ"ח).

שנות ישיבה ושנות חרבן וצפיה

מאתים וחמש עשרה שנים החזיקו האבות והשבטים בארץ ישראל וישבו בה ישיבת צפיה לרשתה ולנחול אותה נחלת עולמים. גם כשיצאו מן הארץ, לא יצאו אלא על פי הדיבור ולמען תמלא סאת חובותיהם של כובשי הארץ הקדמונים, להורישם מארץ נחלת אבות העולם.

מאתים ועשר שנים עברו בני ישראל את כור ההיתוך במצרים והמתינו לגאולתם ולרשת ארצם, וארבעים שנים אחרי כן הלכו במדבר על פי ה' וציפו לדבר מלכם ואלקיהם שיאמר להם' באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבתים) 'דברים א.')

שמונה מאות וחמשים שנה אחרי כן, ישבו בה אבותינו ישיבת קבע שלאחר ירושה. בעלים ואדוני הארץ היינו כל אותן השנים עד שבא סנחריב מלך אשור ואחריו נבוכדנצר מלך בבל וגרשונו מארצנו. ניסו להושיב עמים נכרים ולא נאחזו בתוכה והיתה הארץ שממה שבעים שנה.

לאחר מכן פקד ה' את עמו ואת ארצו, וחזרנו וישבנו בה עוד ארבע מאות ועשרים שנה עד שבאו הרומאים וגזלו מידינו את השלטון בארץ ושרפו את מקדשנו ורוב עמנו גלה מארצנו ושממו עליה אויבינו. ברם, מאז ועד עתה לא פסקה רגל ישראל מלדרוך על אדמת ארץ ישראל אלא שמעטים היו וגרים בתוך ארצם ורוב רובו של העם גולים ופזורים בארצות אויביהם בארבעת רוחות השמים.

הרי לנו בארץ זו שנות הבטחה שלשת אלפים ושבע מאות שנה, שמהן – שנות ישיבה וחזקה אלף וחמש מאות שנה. כל יתר השנים, כל שנות הגלות והגירוש – כולן שנות צפיה והמתנה לשיבה ולגאולה כאדם העומד ליד פתח חלונו ומצפה לרץ שיבוא לבשרו, ואף על פי שמתמהמה מחכה לו שיבוא כל שעה.

ואם יהיו נדחיו בקצה השמים – רק לארצו נושא העם הזה את עיניו ואינו מתיאש אפילו שעה אחת. העם שומר אמונים לארץ והארץ אף היא שומרת אמונים לעם, ואינה נותנת את חילה אלא לבניה בלבד הבאים לחונן עפרה.

הגלות האחרונה

הגלות האחרונה, הארוכה שבגלויות ישראל מארצו, בשנת תש"ח מלאו לה אלף ושמונה מאות ושמונים שנים מאז חרב בית המקדש ביד הרומאים – כל אותה התקופה הארוכה הארץ שוממה מיושביה ובשממתה היא עוברת מרשות לרשות משלטון לשלטון וכולם זרים לה. לא היה בה קנין כלל לכובשיה מעולם, כי לא ביד נביא שלח ה' את הנכרים להגלות עמה ממנה ולשלוט בה. מאליהם באו ברשעת הגויים ובעוונות ישראל שגרמו לשעתן ואולם לא יכלו להפקיע זכות בעליה עליה, זכות ישראל על ארץ ישראל נשארה שמורה להם בלבד שישוּבו ויבואו לחוננה לעת קץ.

כל אותם הימים הרבים, עם ישראל מיטלטל ונודד מגוי לגוי ומארץ לארץ ואין לו מנוחה בשום מקום בעולם. בכל מקום זר הוא ואף על פי שהוא נאמן תמיד ליושב הארץ ובאמונתו כי רבה הוא מביא ברכה ומגדיל לעשות והכל נהנים ממנו – אינם עוברים ימים רבים עד ששוכחים את טובתו והכל מזכירים לו את זרותו.

אין מנחם לישראל כל עת הגלות אלא זאת התקוה האחת שבלב כל העם, כל הדורות וכל הימים: ימהר ויחיש גאולתנו ונשוב לארצנו וכקדם נחדש ימינו!

אומות העולם תמהות

כל עמי העולם רואים אותנו בצפיתנו כל הדורות ושמים על לב. הם שואלים ואומרים: האמנם ממתנת להם הארץ הזו החרבה, והם לה? העינינו עוד תחזינה בזה הפלא כשעם וארץ מתרפקים זה על זה לאחר פרידה וגעגועים של שני אלפים שנים?

—

בשנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונה ליצירה, בחמשי לחדש זיו הוא אייר, קמו אנשים מזרע יעקב ועמדו רגליהם ביום ההוא על אדמת ארץ הקודש, קמו והכריזו:

הארץ הזאת אשר אנחנו שוכבים עליה ואוחזים בה בכל כחנו – לנו היא ולזרעינו! אין שלטון בה אלא לבניה יורשיה השבים אל ארצם שנשדדה מהם, עתה יבואו כלם מארבע כנפות הארץ וירשוה לעד!!!

אז הוסר שלטון הנכרים מעל שטחים גדולים בארץ ישראל ועבר לזרע אברהם יצחק ויעקב. ורבים מאד מן השוממים על אדמת ארץ הקדש הרבה דורות – פחד גדול נפל עליהם מתוקף המלחמה שהשיבו להם בני ישראל, וברחו כל עוד נפשם בם, וישאירו שדותיהם ובתיהם.

ומרובים יותר מן הזרים הבורחים, היו זרע ישראל שעלו מארצות גלותם ויתנחלו בארץ אבותם וישבו בה, ויפליאו לעשות בבנין, בשדה, ובעץ השדה ובכל עבודה אשר התחילו לעשות בה.

וגם הארץ האירה פנים ועץ השדה התחיל לתת פריו יותר מלמתנחלים הזרים. הרבה ערים חדשות נבנו והמון גדול של כפרים שנתוספו. אניות שולחו בים וצי של אניות אויר, ובכל מקום אשר תדרוך שם כף הרגל ולכל אשר תשא העין – הכל מישראל. והגוים אשר נותרו בה או באו אחרי כן – זרים נחשבו.

אז נבהלו אלופי אויב, אילי ערב יאחזמו רעד, ונדהמו כל יושבי ארצות הקרובים הרחוקים ואמרו כלם: ראו זה פלא שלא ידענו כמוהו בכל דברי ימי עולם – אלקי ישראל נתפייס עם עמו, בנים שבים לגבולם!

מבוכה בעולם

ראו זאת גויים, ויתמהו; ולאומים, ויהי הדבר לפלא בעיניהם, כי דורות רבים לימדום חכמיהם, כי אין עוד תקומה לישדאל בארצו לעולם! והנה קם הפלא לעיניהם, ויבושו חכמיהם מחזותם קשה שחזו על ישראל.

ואף בעינינו ייפלא הפלא ופלא, שכך אשר נעשה לעינינו – לא הוגד לנו מראש שכך ייעשה; וכל אשר הוגד לנו וחזו לנו נביאנו, וציפינו לו כל ימי גלותנו ונדע נאמנה כי דבר אחד מכל דבריהם לא יפול ארצה – עדיין לא ראינו.

מבוכה במחנה ישראל

מאורע ה' באייר תש"ח הדהים הרבה מגויי הארצות והביא במבוכה גם רבים בקרב מחנה ישראל. נחלקו הדעות ונתפרדו התגובות פרוד רב.

אתה מוצא רבים מישראל שבתגובותיהם על מאורע זה אינך מכיר את "קול יעקב", הם מתפארים בנצחונם על האויבים ובפיהם הם אומרים ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת.

אתה מוצא רבים אחרים ששמחים בגאולה ומחזירים גדולה למלך הכבוד וקובעים שמחת היום בהלל ובהודאה לה' כעל הנסים בדורות הראשונים. ושוב אתה מוצא את הללו נבוכים ואינם יודעים את המעשה אשר יעשון, לפי שאין המחזה אשר חזוים, עולה בקנה אחד עם החזון שחזו לנו הנביאים.

והיו רבים מישראל אשר התערבו בגויים והתיאשו מן הגאולה, ובקע להם עתה אור חדש וישמחו שמחה גדולה על התמורה שנראתה בעיניהם כי זאת הגאולה.

וכנגדם רבים משלומי אמוני ישראל שכל ימי שבתם בגולה רחקו מן הגוים ויקוו לאור אמת ויצפו לישועת ה', עתה הושחרו פניהם מן הגאולה שאינה גאולה, כי ראו כי קרב הקץ וכל כוס הפורענויות שמן הגולה, שתו מצו.

וגם כי שבו אל ארץ חמדה, עדיין ההסתר פנים גדול מאד, רשעי עולם משנאינו שוב נושאים ראש ואומרים לבלענו, רוב פזורי ישראל שקועים עדיין במדבר העמים באונס ואפילו מרצון. מקום מקדשנו חרב כשהיה ושועלים הלכו בו –

גם רבים מעם הארץ היושבים על אדמת הקדש – אינם יודעים את ה' והשליטים עליהם דוחקים את רגלי השכינה. ויש בהם המדברים סרה על עם ה' ועל אלקיו ועל התורה, בריש גלי ומלעזים על דברי חכמים שמפיהם חיינו ונחיה –

ויהיו הם וכל עם הקדש ללעג וקלס בעיני הגוים שונאינו, כי אמרו: לא עם ה' אלה ולא מארצו יצאו! וכן היינו בעינינו מבוששים מכחשם וממעלם אשר מעלו בה' בהיותם שליטים על עם הקדש ועל ארץ הקדש והנה שתו על ישראל לחלל קדושתם –

הלזאת צפינו ואם גאולה כזאת חזו לנו נביאינו?

ועיקרה של גאולה, היא פדות הנפש וגאולת הדעת מן השעבוד למחשבותיהם של שונאי ה', והנה הנפש לא טוהרה בגאולה זו והערבוכיה בדעת, גדולה משהיתה, ושעבוד הלבבות לרשעי הגוים לא פסק, והרוגו גדול בין איש לאחיו ואין נחת.

ועוד אתה מוצא את הללו עצבים ומחליטים ואומרים: אם פקד ה' את עמו והאיר לנו אור גאולה – למה ומדוע רק השביעית בעם ראו את אורה ועוד בו שש שביעיות שאינם יכולים, או אינם רוצים ליהנות מאורה ועדיין הם יושבים בארצות גליותיהם ישיבת קבע – הלזו שברנו? כך הם שואלים ולכן הם עצבים.

על חטאים שחטאנו וחוטאים עוד

עוד אומרים הללו שעצבים: הלא כל עיקרה של גלות לא באה אלא מפני חטאינו וחטאות אבותינו בעזבנו את ה' ולא אבינו בדרכיו, לפיכך גלינו לבין הגויים עד שנתקן אנחנו חטא ראשונים וניטהר מעוונותינו ואנחנו על אדמה טמאה, או אז יהיה הצרוף בתשובה שלמה: בשבתנו על אדמה קדושה קלקלנו מעשים, והנה גורשנו ממנה ויושבים על אדמה טמאה ותיקנו מעשים! מדה כנגד מדה – ;

שכן לא בשפלות ידנו ובגבורת אויבינו גורשנו מארצנו, כי גבורים בני גבורים היו בני ישראל מאז ומתמיד ורדפו חמשה מהם מאה וניצחו מעטים את רבים, אלא העוונות גרמו וכשנתמלאה הסאה והגיעה שעת הפורענות, אותה שעה נהפך עלינו הגלגל ונרדפנו על צוארנו רבים על ידי מעטים וגבורים נתנו ביד חלשים, כי יד ה' היתה בנו שלא כדרך הטבע כדי להכניענו ולטהרנו מן העוונות בחזקת יד ה' עלינו.

והאמנם היטהרנו? והלא כל חטאות ראשונים עדיין דבקות בנו. הבאלה נבוא עתה לפלטרין של מלך וירצה לנו – ?

ועוד, צאו וראו מה עושים פושעי עמנו כשהם מחזיקים בידם שרביט מלוכה – הלא הם מעבירים צורת פניהם של ישראל לעשותם ככל הגויים ואת ארץ ישראל ככל הארצות ועוד ידם נטויה! הלגאולה זו סיברנו והאם ממנה יש תוחלת?

ושמא – הם ממשיכים לומר – שמא אין כל זה אלא מעשה שטן שהראה לנו פלאות כדי להכשילנו ולהסגירנו ביד מכחשים, בראותנו מעשיהם שמצליחים בידם ואנחנו מאשרים זדים וחוטאים בנפשותינו, וחס ושלום סוף דבר מי ישורנו? ... כך אומרים הללו ומכניסים עצב בלבם ובלב אחרים.

טענות ומענות

כרבות הטענות של הללו כן רבו גם המענות של אחרים.

אומרים בעלי הטענות: היכן אנו מכירים במאורע זה את חזון הגאולה שחזו לנו נביאנו? – משיבים להם בעלי המענות: אפילו אין זו עדיין הגאולה המובטחת אנו חייבים להיות מכירים טובה ולהודות לה' הטוב, שנתן לזרע ישראל תלוי-ראש בארץ ישראל ופינה לפניהם גויים, ויכו בה שרשים ובכל אות נפשם הם באים ומחוננים עפרה ואין ממחה בידם מכל אויביהם מנדיהם.

ותחת כי היינו אתמול נרדפים על צואר, כולנו, ונער ימשול בנו וכל גוי קטן זמם עלינו להכחידנו, ולא היה לו מורא כלל שיענש על כך – הרי הננו היום ברשות שאין יד הגויים שולטת בה, ולא עוד אלא שנפלה חתתנו עליהם, וגדול כבוד ישראל בגויים כאשר לא היה קרוב לאלפיים שנה – כל הטוב הזה נקבל ולא נשמח בו ולא נכיר בחסדי ה' עלינו ולא נודה על טובתו? אין לנו אלא להודות אלשעבר ולבקש רחמים אלהבא אשר ימהר ויחיש כל גאולתנו ככל אשר הבטיחנו ביד נביאיו.

אומרים בעלי הטענות: מימינו לא שמענו שתחילתה של גאולת עולם תבוא בדרך גסה כזו בלי ניצוץ גלוי מאורו של הקב"ה, בדרך של שפיכת דמים במלחמות גדולות וקטנות שאינן פוסקות, ובאיום מתמיד במלחמות השמד מצד גויים רבים קרובים ורחוקים ובהיות רוב רובו של העם בארצות אויביהם ובארץ ישראל אך חלק קטן מן העם – ;

משיבים להם בעלי המענות: 'לא שמענו' אינה ראייה, שמא רמזו לנו יודעי בינה לעתים ושמענו ולא הבינונו מה שאנו שומעים, ומי נתן לנו רשות להורות להקב"ה מה יעשה וכיצד יעשה?

עוד הם משיבים: הלא כבר אמרו חכמינו הקדמונים, לכך נמשלה הגאולה לאילת השחר מפני שהיא עתידה לבוא קמעא קמעא כאילת השחר שבתחילתה עדיין חשך, והולך ואור עד נכון היום. והרי אנו עדיין לא ראינו אלא ה'קמעא' הראשונה ומה תימה שעדיין החשך יכסה ארץ; ;

ושמא רמז יש כאן גם בדברי הכתובים שבתורה: אתה מוצא בפרשת התוכחה שבספר ויקרא, נאמר שם (פרק כו) לפני סוף פרשה זו פסוק אחד של נחמה: 'וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר, והארץ אזכור'. ושוב אחרי פסוק זה סיומה של התוכחה: 'ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם 'וגו' – שמא רמז יש כאן שבטרם סיומה הגמור של פרשת הפורענות שבאחרית הימים, כבר תהיה זכירת ברית האבות 'ברית יעקב' תחלה ואחר כך 'ברית יצחק' וגם 'ברית אברהם' – ועדיין התוכחה לא פסקה' – ואף גם זאת – 'לאחר כל הזכירות האלה' – בהיותם בארץ אויביהם – 'שש שביעיות מהם עדיין בחוץ ואף על פי שהם יכולים לבוא לפני ואינם באים' – לא מאסתים 'וגו' 'כי אני ה' אלקיהם – 'בין רוצים ובין אינם רוצים.

כבשי דרחמנא

עוד שואלים בעלי הטענות: האפשר הדבר שמפני חטאינו גלינו מארצנו ובאותם החטאים נשוב אליה – ?

משיבים להם חבריהם: דבר זה, להבחין בין חטאי הדורות אשר תוקנו ואשר לא תוקנו – מסור רק לשמים, מסוד כבשונו של העולם ואין יודע בו אלא בוחן לבבות בלבד. בני אדם שוקלים דברים לפי מראית עינם בלבד וחורצים משפט לפי שהעושה והמעשה נראים אליהם באותה שעה, אבל הקב"ה אינו כן אלא עבר ועתיד גלויים לפניו כהווה, וכן כל מסתרי לב ומעמקי נפש לפניו הם ידועים ונראים כפועל ידים, ולפיהם הוא שוקל וסופר ושופט יחיד ורבים דורות עברו ודורות הבאים. רק לאלקים המשפט ומי איש ויבין זאת לחרוץ משפט לפני האלקים.

או כלך לדרך זאת: כשם שיש סאה לעוונות וכשהיא מתמלאת בא חרון אף בעולם, כך יש סאה לפורענויות וכשהיא מתמלאת, במקום כפרה היא עומדת, ואז באה הארת פנים בעולם והקב"ה מתמלא חמלה על בניו. ואפילו עדיין לא שבו בכל לבם, הוא מרחם עליהם. ואיה דור כדור הזה אשר שתה-מצה את כוס התרעלה?

או כלך לדרך אחרת – יש וגם תגבורת החטא סיבה היא לגאולתם של ישראל ואפילו הם מפירים ברית ח"ו, למען עוררם לתשובה בסיבה הזאת, או בשביל למנוע חלול שם קדשו.

הלא כה הם דברי הנביא (יחזקאל טז): (והקימותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני ה' – למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית 'וגו'.

ואומר (שם לו'): (ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמר להם: עם ה' אלה ומארצו יצאו! ואחמל על שם קדשי אשר חללוהו בית ישראל בגוים אשר באו שמה, לכן אמר לבית ישראל כה אמר ה' אלקים לא למענכם אני עשה בית ישראל, כי אם לשם קדשי 'וגו'.

והעוונות מה היא עליהם? כבר אמר הנביא (ישעיה מד'): (מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאותיך, שובה אלי כי גאלתיך'. 'גאלתיך' – 'עבר משמע, כבר גאולים אתם ופשעכם עודם קימים ואמחה אותם אני.

וכל החשבונות האלה מכוסים הם מעין כל חי. מי יבוא עד חקר אלו-ה.

על הסכנה משלטון הנתון ביד מכחשים

עוד מקשים הטוענים: אפשר שתבוא ישועת ישראל ביד המכחשים בה' והלא סכנתם מרובה מתועלתם, שהם משתמשים בכח שלטונם להדיח את העם מעם אלקיו ולהגדיל חרון – ?

עונים להם חבריהם: והלא מצינו במלכות החשמונאים שרוב השנים מכחשים ועוקרי תורה היו שליטיהם עשרת מונים ממה שהעינים רואות בדור הזה ואף על פי כן כתב בהם הרמב"ם בנצחונם על היונים: 'וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנים'.

שכן חלול הוא לישראל כשהם חוסים בצל אומות שהקב"ה לא נתן להם תורה ובוועטים בה וממאסים אותה כל הדורות. ואפילו הם מקילים ידם ומחניפים לתורה אל תאמין להם ליום מחר. אבל פושעי ישראל, עמה של תורה הם לעולם. ואפילו בוועטים בה לשעה, אל תאמין להם למחר. סוף שישובו ותשובתם מתקבלת. ואפילו בטרם שבו והם שולטים בעם לרע לו, עדיין הכבוד מצוי שם, כי אחד הוא המחצב לכל חלקי העם ולשם הם כולם ישוּבו ויבואו – ;

אף עתה היום כל אשר עינים לו רואה כי נתמעטו הכחש והכפירה בעולם מלעומת שהיו, וחרדים הלבבות בחרדת האמונה הרבה יותר מכמה דורות שלפנינו. מי עשה זאת מי פעל זאת? – זאת ההתרפקות שבין עם קדוש עם ארץ קדושתו היא שפעלה זאת והיא עתידה לחולל פלאות עוד, בימינו יהיה הדבר הזה – !

לפיכך, אם ראית בנים שנזכרים באביהם שנתרחקו ממנו ימים רבים ועתה הם אומרים לשוב – תאמין להם, אפילו עדיין אינם משנים מעשיהם שמקודם לכן ולא כלום, שכן לשורשם נפשם משתוקקת וסוף שיבואו.

אבל אם ראית בנים שבפיהם ובפועל ידיהם מורדים באביהם אל תאמין להם, אפילו צועקים בכל פה ומכריזים על מרדם. אין צעקתם אלא מפני יראתם להטיל דופי בכל מעשיהם מאתמול, והרגשתם בהתמוטט עליהם בנינם שבנוהו דורות ועתה הוא מתמוטט עליהם – עדיין טומאת ארצות העמים מפרפרת בהם לכן הם צועקים, וסוף שגם הם ימלא לבם אומץ וישוּבו למקור מחצבתם. כאלה היו פושעי ישראל מאז, וכאלה הם היום, לעולם לא ישתנו לרעה אבל ישתנו לטובה.

אין פחד מהם מעולם. אבל היתה והווה תוחלת מהם תמיד. וכל שכן עתה בימים שהקץ ממשמש ובא ועמו התיקון הגמור.

מעשה אלקינו או ח"ו מעשה שטן

כלפי חקרי הלב של בעלי הטענות האומרים: מהיכן לנו ערובה שכל המעשה הגדול הזה שנתחדש עלינו בדור זה ובתנאים של עתה, מעשה אלקינו הוא ולטובתם של ישראל – שמא ח"ו אין זה אלא מעשה שטן כדי להכשיל את ישראל בנסיון מר של הליכה אחרי טועים ומטעים? – עונים להם חבריהם בגערה: וכי השטן כח לו לעשות מעשים? והלא כל כוחו של שטן רק לחבל במעשים ולהרוס כל מפעל. אפילו היה לו כח לנסות להכשיל – כלום חשוד הוא לחבל במעשיו שלו? ההוא יעשה כדי לפתוח שערי ארץ הקודש לעם קודש ולהביא זרע ישראל למקומות שנתקדשו על ידי אבותיהם ושרוחם עדיין שורה שם והיא מטהרת, מצרפת ומזקקת את זרעם הבאים לשם לשפוך שיח לפני אלקי אבותם? כמעשים הרבים שבכל יום, שרבים מבני ישראל אך רגלם דורכת במקומות המקודשים ולבם מתעורר מיד בתשובה בתפלה וצדקת המעשים ונאחזים בהם כאש בשלהבת – הכך יעשה השטן ואינו חושש לחבל בעצמו? היה לו להתירא שמא יתקדשו ויאמרו לו: סור ממנו !

האם ח"ו השטן הוא זה שהפיל מורך בלב אויבי ישראל והלביש עוז וגבורה בחורי ישראל להגן על גופותיהם ונפשותיהם של בני ישראל בחרוף נפש שאין מוצאים דוגמתו אלא במלחמות קודש של עם קודש בדורות הקדמונים – ?

האם אלו הם מעשיו של השטן להביא מדי שבת בשבתו ומדי חדש בחדשו מאות אלפי ישראל לפני מקום מקדשם לדובב פיהם ולהרנין לבם בתפלה ובהודיה לאלקי ישראל, ולדפוק על פתחי לבכם של מיליונים פזורים מבני עמנו, רבים מהם אובדים ונדחים במשך דורות, ולהזכירם מי הם, מאין באו ולאן הם עתידים לשוב – ?

האם השטן הוא זה הפורץ מנעולי הארץ ופתח ברכתה להוציא יכולה בשפע גובר והולך? הוא השטן המרעיף נאות מדבר וגיל גבעות תחגורנה, המרוה תלמי ארץ ומנחית גדודיה וצמחה יברך – ?

אם כאלה הם מעשי שטן, מה אתם מניחים להקב"ה... ?

הרחמן הוא יצילנו מן הדעה הזאת! לא, אין מעשים לשטן כלל. אכן כח אחר יש לו לעור עיני פקחים להראות להם אור לחשך וחשך לאור, ולטפש לב מבינים.

הרחמן הוא יצילנו מכחו זה שלא יצליחו בנו מעשיו, חס ושלום!

כה הם דברי הריבות במחנה ישראל ואלה הן הטענות ומענות בשערינו, שכן עדיין הקץ לא בא, אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה.

לכך סתומים וחתומים עדיין הדברים, וענינו של מאורע זה עדיין לא נתפרש ולא ניתן לכתוב בספר עד שיעמוד נביא אמת ויפרש לנו.

שאינ דבר כזה מתפרש לדעת מובאיו ומוצאיו אלא, או ברוח הקדש מפי נביא אמת או מסוד חכמי אמת שבדור בשבתם יחד וה' נצב בעדתם, או במסורת של דורות ישראל קדושים.

והנה מאבותינו שממרחק הזמן – לא ראינו, אין עוד נביא, ולא אתנו יודע עד מה יהא הסתר פנים זה.

לפיכך

לפיכך, אם ראית אנשים מישראל שמודים על הטובה ועדיין לבם מלא דאגה על כל אשר חסר מן הטובה ועודם מצפים ומיחלים לישועת ה' שתהא שלמה – צרף עצמך עמהם, שהרי משיח בן דוד עדיין לא בא ועוד חזון הנביאים רחוק. וחס לנו מלהתיאש אפילו מקוצו של יו"ד מכל הטובה שהם חזו לנו ולעולם לא נחדל אפילו שעה אחת מלתבוע את ההבטחות, עד אשר נראה בכל דברי הנחומים עד תומם ותחזינה עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו באמר לציון: מלך אלקיך! או אז נתנחם ויקוים בנו: כה אמך ה' אלקים הנה אשא אל גוים ידי ואל עמים ארים נסי והביאו בניך כחוצן ובנתיך על כתף תנשאנה, והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך. אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו יוגו' (ישעיה מ"ט).

'עוד יאמרו באזניך בני שכליך צר לי המקום גשה לי ואשבה, ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה יוגו' הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם) 'שם.

'כי נחם ה' את ציון נחם כל חרבתי וישם מדברה כעדן וערכתה כגן ה' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה) 'שם נא,

הנה אנוכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים, ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך) שם נד.

אבל

אבל, אם ראית אנשים מישראל שלבם חלוק עליהם בין טובה לרעה ואינם מכירים בטובה כדי לברך עליה, שאינם יודעים בין מעשה אלקינו למעשה שטן – בקש רחמים על עצמך ועליהם להנצל מעורון עינים ולבלתי הכשל עוד בכפית טובה חס ושלום.

ואתה תמלא פיך שיר רון ושבח לה' אלקי ישראל על אשר עשה עושה ויעשה עם כל עמו, עם כל זרע בית ישראל מעתה ועד עולם.

ואם באת להודות ולהלל – בכל לשון שלבך שומע ונפשך מתפעלת הווה מודה ומהלל, ומי יודע כמה עוד יארך הזמן עד אשר יהיה מטבע קבוע לשיר ושבח זה כשאר שירות ותשבחות שקבעו חכמי הדורות על דעת כל ישראל לעד ולנצח.

שכן לא נדע לפרש את ענינו של היום, ואת אשר צייתה בו תורה. רק יודע תעלומות, הוא לבדו יודע את המעשה שעשה ומה טוב צפון בו.

והנה כולנו בציפייתנו שהקב"ה יורנו דרך אמת וישלח לנו משיח צדקו במהרה בימינו ויגיד לנו את הדרך נלך בה, וגם את הדרך אשר הלכנו.

כ"ח באייר

כ"ח באייר, יום בו הובסו כל צבאות ערב שבאו להשמיד להרוג ולאבד את כל זרע ישראל בארץ ישראל. הוסרו מצורי האויבים בגבולות הארץ מסביב, חזרה גזלה לבעליה – זו ירושלים עיר הקודש שמתחילה גזולה ברובה מישראל ובאותו יום שוב היתה ירושלים עיר אחת שלמה שכולה ביד ישראל, ונפתחו לרווחה כל המקומות הקדושים לישראל מקדשיהם.

בשנת חמשת אלפים שבע מאות עשרים ושבע ליצירה היה הדבר הגדול הזה. תשע עשרה שנה ועוד עשרים ושלושה ימים לאחר אותו ה' באייר שבו חזר שלטון לישראל על מקצת מגבולות ארץ ישראל.

שני ימים קודם לכן ביום כ"ו באייר, עמדו כל צבאות מצרים, כמאה רבוא, בדרומה של ארץ ישראל ועמדו כל צבאות עבר הירדן על אדמת ארץ ישראל במזרחה ובדרומה ובירושלים, וצבאות סוריא בצפונה גם עירק היא בכל נלוותה עמהם, ויעמדו צבאותיה בין צבאות עבר הירדן, וביד כולם כלי משחית כחול הים לרוב מאשר נתנו להם שונאי ישראל בארץ צפון הרחוקה, היא רוסיא, חנם אין כסף. ויצעקו כולם קול אחד באזני כל העולם: כלה אנו עושים בישראל! כליון חרוץ אשר לא יוכלו מלט נפשם. משלש רוחות אנו באים על ישראל מדרום וממזרח ומצפון והים סוגר עליהם ממערב. אמר אויב: נרדפם לישראל, נשיגם, לים נדחפם ושם נטביעם – !

ונהפך היה, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. ביום כ"ו החלה מלחמת המגן של צבא ישראל וביום ב' בסיון שלאחריו שקטה המלחמה ויד ישראל עושה חיל בכל ששת הימים האלה עד אם כילו לעשות ככל אשר ברצונם לעשות, להגן ולהציל ולהדוף אויב הרחק הרחק לתוך עומק גבולות הארצות שהם יושבים בהנה.

חביב הוא יום כ"ח באייר ביותר, אף על פי שעדיין המלחמה לא פסקה עוד – שבאותו יום חזרה ירושלים להיות עיר אחת שלמה ונתונה ביד ישראל ומפני חבתה של ירושלים היה דומה אותו יום על כל ישראל, כאילו בו ניתנה להם כל ארץ ישראל.

ויהם את מחנה מצרים

בו ביום שעמדו כל צבאות ערב וכלי מפצם עמהם, כולם דרוכים לקבל פקודת מפקדיהם: 'אש על ערי ישראל ועל מחנהו!'

ביום כ"ו באייר – הקדימום נערי בני ישראל שעה אחת, ובדמדומי חמה של שחרית יצאו עם מטוסייהם להקות להקות ונתפזרו מעל כל שדות התעופה ושאר מרכזי האש של מחנות ערב ופוצצו כמעט כל מטוסי האויב שעמדו למטה על הארץ כאילו מחכים לפורענותם. ואותם גבורי ישראל הלכו ובאו הלכו ובאו ולא נראו בלכתם ולא בבואם כך שעה ארוכה עד שלא שרדו מכלי מפצו של האויב אלא מעטים.

מיד אחרי כן יצאו צבאות ישראל אשר על הארץ, יצאו לקראת חילות האויב וגדודיו הרבים והכו בהם מכת מות, מכת תדהמה וישחיתו כלי משחיתם, והנשארים נפלו שבי ביד לוחמי ישראל הם וגדודיהם, אנשי צבא לרכבות, ויתרם נתפזרו במדבר סיני ונפלו איש בחרב רעהו או נדדו הלכו במדבר אין מאכל ומתו והיו למאכל לעוף השמים. ורבים ממפקדי צבאם שרדו וגזלו את פקודיהם ונטלו מהם צדה ורכב כדי למלט נפשם וסוף שנפלו גם הם ביד לוחמי ישראל שבאו לקראתם מפנים ומאחור.

כך התחילה המכה בצבא מצרים אשר בדרום.

אז התרה צבא ישראל במלך עבר הירדן: 'אם לא תצא לקראתנו למלחמה, ותשלח את גדודיך לאהליהם והיתה ארצך לפלטה, ואם תצא לקראתנו למלחמה ויצאנו גם אנו וירדו עליך כל מכות מצרים! ויחזק ה' את לבו ולא שעה לאזהרה ויפתח הוא באש, כי סובבו כל שליטי ערב בכחש זה את זה, ויספרו זה לזה על נצחונות תחת מפלות. וכל הנס מנוסת חרב אמר לרעהו: קום רדוף וחלק בשלל ישראל!'

מאת ה' היתה זאת לחזק גדודי עבר הירדן למלחמת תבוסה, למען תת בידינו את כל ערי הארץ אשר בגבולות דרום ומזרח ארץ ישראל ואת ירושלים. וביום השלישי למלחמה הוא כ"ח באייר נשמע הכרוז: כל ירושלים בידינו וקול תרועת שופר נשמע משריד בית מקדשנו ותפארתנו, לאמור: אנחנו כאן עם הכותל המערבי שלא זזה משם שכינה מעולם. אף אנו לא נוזז מכאן לעולם – ואז היתה הרוחה לכל ישראל ועלתה הצהלה והשמחה עד לשמים.

ואחר טיהרו צבאות ישראל כל שאר חלקי ארץ ישראל מגדודי אויב, ואז פנו צפונה לגדודי ארם היא סוריא, ויכו בהם הלוך והכה עד בואם בשערי דמשק ביום הששי למלחמה, ויעמודו. שעדיין לא הגיעה שעת זכירת 'ברית אברהם' – 'מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת.'

ובשוך המלחמה ביום ב' בסיון יום שבת קדש היה. אז היתה כל הארץ מטוהרת מזורעי מות, עד תעלת סואץ של מצרים בדרום עד להרי חרמון בצפון וכל גבול ירדן במזרח. ולארץ לבנון היתה פליטה, לא עמד בהם כחם לצאת למלחמה נגד צבא ישראל, ונמלטו.

מאותות הקשים של עקבתא דמשיחא

אותו יום כ"ח באייר משנת תשכ"ז הוא 'יום ירושלים' והימים שבאו אחרי כן עד ב' בסיון, אף על פי שהיתה בהם ישועה גדולה לישראל שבהם יצאו כל ישראל שבארץ ישראל ממות לחיים

ונשמנו בהם לרוחה כל פזורי ישראל שבארצות תבל – אף ישועה גדולה זו שעלתה בהיקפה ובנסיה על נסים גדולים אחדים שנעשו לישראל וניתן להם זכר-עד בפיהם ובלבבם של דורות ישראל, אף היא לא זכתה עדיין לבטוי מלא של הלל והודאה להקב"ה. וזה בכה וזה בכה ולא כאיש אחד ובלב אחד כלפנים בישראל בדורות שלפני האחרונים.

עדיין דברי ריבות נשמעים בשערינו עם טענות ומענות שהן המשך לדברים שתחילתם ביום ה' באייר שנת תש"ח.

אף גם זאת שנתקיים בנו מה שאמרו חכמים ז"ל, שבעקבתא דמשיחא תהא קטגוריא בין תלמידי חכמים. אלה אומרים ככה ואלה אומרים ככה; זה פוסל דברי זה וזה פוסל דברי זה.

ולא כמחלוקת שחלקו חכמים בהלכה מדור דור, שבמחלוקת החכמים – אלה ואלה מודים שאלה ואלה דברי אלקים חיים, אבל מחלוקת זו, אין צד שווה בין החולקים.

זו הקטגוריא – כשהללו פוסלים דברי הללו, אותם ואת אומריהם וכן הללו לחבריהם, זו הקטגוריא בין תלמידי החכמים שבדור הזה, היא שעשתה את עדת ישראל כצאן בלא רועה אחד אלא הרבה רועים, וכל איש, הישר בעיניו הוא עושה.

לזכותם של ישראל

אמרו חכמים: מפני מה נענש חזקיהו מלך יהודה? שלא אמר שירה על מפלתו של סנחריב –

כמה חיבים אנו לומר שירה על מפלתם של כל אויבינו יחד שבקשו לעקור את הכל, וברוב חסדי הקב"ה עלינו יצאנו חיים, וארצנו שלמה יותר משהיתה קודם!

ברם, זאת יאמר לזכותם של ישראל בדור הזה – שלא כדורות הראשונים בדור האחרון הזה. בדורות הראשונים כבר היתה הגזרה של גלות גזורה, וכל נס שנעשה לישראל שדחה הפורענות מלבוא – היה נס שלם לשעתו, ואמרו עליו הלל והודאה ונתחיבו בו לומר שירה לפני הקב"ה. אבל בדורות האחרונים, אינו כן. שכן קץ הישועה כבר קרוב לבוא עד תומו, וכל נס שנעשה בימים שבינתיים אינו אלא מקצת מן המקצת ממה שעתיד לבא אחריו, ואין אומרים שירה על חצי נס.

משל לחולה מסוכן ביותר שהתיאשו ממנו רופאיו והנה קרה לו נס ונמצאה לו רפואה והוא חי ועדיין שוכב במטה – אינו מברך 'הגומל'. הולך ומבריא, הולד ומבריא, עד כבר יכול להציב רגליו על הארץ – עדיין אינו מברך 'הגומל'. ואימתי הוא מברך? אם יקום והתהלך בחוץ בכל כחו – אז הוא מברך, כי רפואתו שלמה.

אף אנחנו בדור זה כן, הרבה נסים נעשו לנו ואולם חזקה וידוע לנו כי כולם יחד אינם אלא מקצת מן הטובה העתידה לבוא עלינו במהרה בימינו יותר מבימי צאתנו מארץ מצרים.

מהר יבוא גואל צדק והקב"ה ימהר ויחיש כל גאולתנו ברוב נסיו וחסדיו ככל חזון נביאים אשר נבאו לנו אמת, או אז אמר שירה על הנס השלם. במהרה בימינו אמן סלה.

קטע מן המכתב הנ"ל

ומה אני אומר שם? אני אומר: אין הלכה פסוקה, ואי אפשר שתהא הלכה פסוקה בענין ואין אנו יודעים למה שהענינים רואות, אבל הענינים אמנם רואות, הרבה חיוב, וגם הרבה שלילה.

ואיני חוזר בי מן ההנחה הזו, אבל חוזר ואומר בפה מלא: אין הלכה פסוקה! ולכן אין לנו כאן לא הלל ולא קינה כבימים הכתובים בשלחן-ערוך שכל דבריו פסוקים לכאן או לכאן.

אפילו יהו שבעים ואחד זקני סנהדרין כולם אומרים דבר אחד, אבל אינם יושבים צוותא לדון ולפסוק – אין הלכה פסוקה.

כל שכן כשהדעות של היחידים אמנם חלוקות ואינם דנים בצוותא. ויש מן הדעות של גדולי היראה וההוראה, למעט הללו שמן המזרחי, אלא אנשים שכולם רק שלנו, שאומרים: חס לנו לומר על מעשי נסים של הקב"ה שח"ו מעשה שטן המה. כך שמעתי בפירוש מפיו של גאון הגאונים וחסיד ותמים בכל מעשיו וצנוע בכל הליכותיו הלא הוא ר' דוד קליין זצ"ל שנפטר בירושלים והוא גדול תלמידיו של האדמו"ר הזקן ממונקאץ זצ"ל ומקורב ביותר ונאמן ביתו של האדמו"ר מסטמר (שליט"א) זצ"ל בהיותו בניו-יורק לאחר המלחמה.

וכך אני למד גם משיחותיו של האדמו"ר הזקן מאמשינוב זצ"ל בשיחותיו בתורה שאמר בשנת תש"ח, שהשמיע דברים בדרך תפילה שתהא זו התחלה למעשים גדולים שאנו מקוים ומצפים להם בכל הלב שיבואו.

לכן, כיון שאין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה, אין לנו אלא להתחנן ולהתפלל לאלקי מרום שיחוש לתשועת עמו וח"ו לא יהפכו עלינו המאורעות שארעו לא לטובה.

ובינתיים – אין אנו יודעים ואין אנו מן המהללים בהלל הגדול או קטן, אף לא מן המקוננים בקינות אלא מן המתפללים בלבד, שכן הקב"ה הוא לבדו עשה ועושה ויעשה את כל המעשים ויטיב עלינו החתימה.

הארכתי דברים רבים אולי שלא לצורך. אולם מכיון שכבר נכתבו, נכתבו, והלב יודע אם לעקל או ח"ו לעקלקלות. והקב"ה הוא יודע – אני את שלי עשיתי כפי מיטב ומרבית כרכורי לב ומעיים... לא למען כבודי וכבוד בית אבא אלא למען האמת אשר בלבי ואשר אני הולך בה כל הימים.

כה הם דברי המלמד מירושלים, אליהו כי טוב